

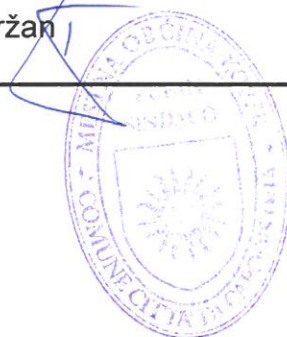

MESTNA OBČINA KOPER
COMUNE CITTÀ DI CAPODISTRIA

OCENA OGROŽENOSTI ZARADI POŽAROV V NARAVNEM OKOLJU

	ORGAN	DATUM	PODPIS ODGOVORNE OSEBE
IZDELAL / SKRBNIK	Oddelek za zaščito in reševanje	24.01.2020	Igor Rakar
ODOBRIL / SPREJEL	Poveljnik Civilne zaščite / Župan	24.01.2020	Aleš Bržan

Številka: 842-1/2020
Datum: 24.01.2020

Koper, januar 2020

V S E B I N A

Uvod	3
1 Virih nevarnosti	3
2 Možni vzroki nastanka nesreče	4
3 Verjetnost pojavljanja nesreče	4
4 Vrste, oblike in stopnja ogroženosti	4
5 Potek in možen obseg nesreče	6
6 Ogroženi prebivalci, živali, premoženje in kulturna dediščina	6
7 Verjetne posledice nesreče	6
8 Verjetnost nastanka verižne nesreče	7
9 Možnosti predvidevanja nesreče	7
10 Koncept zaščite, reševanja in pomoči ter odziva na požar v naravi	8
11 Smernice za zmanjšanje tveganja za nastanek požarov v naravnem okolju	8
Zaključek	9

Uvod

Ocena ogroženosti zaradi požarov v naravnem okolju je izdelana na osnovi Ocena ogroženosti pred naravnimi in drugimi nesrečami na območju Mestne občine Koper, št. K82-5/01 z dne 23.10.2000, ter skladno z Načrtom varstva gozdov pred požarom za krajevno enoto Kozina, ki jo je izdelal Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota sežana, in Državno oceno ogroženosti zaradi požarov v naravnem okolju 2.0, št. 842-6/2013-9-DGZR z dne 8.2.2015.

Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Sežana, je v svojem načrtu varstva gozdov pred požarom določil, da se območje koprskе občine glede požarne ogroženosti deli na dve območji.

Prvo območje obsega Krajevno enoto Koper v sestavi Zavoda za gozdove Slovenije, ki obsega poleg občin Izole in Pirana tudi območje Mestne občine Koper brez območja katastrskih občin Podgorje, Zazid in Rakitovec. V tem območju je v koprski občini 12.521 hektarjev, ki jih v obravnavanem prostoru porašča gozd. Ti podatki so bili osnova tudi za načrtovanje ukrepov izven gozda, saj je glede protipožarnega varstva celotno naravno okolje povezano.

Drugo območje obsega katastrske občine Podgorje, Zazid in Rakitovec. Zavod za gozdove Slovenije obravnava točobmo je skupno s krajevno enoto Kozina. k.o. Podgorje meri 1.819,09 ha, od tega 1.152 ha gozda, k.o. Zazid meri 1.325,62 ha, gozda je 536,56 ha in k.o. Rakitovec meri 935,75 ha, od tega je 242,74 ha gozda. Celotno območje obsega torej 1.931,94 ha gozda, ki ga porašča listnast gozd. Največ je črnega gabra in nekaj hrasta. V k.o. Podgorje je zastopana tudi bukev. V teh k.o. je kar nekaj vidnih posek, ki so nastale zaradi požara. Tu je prisotna železnica, ki povzroča požare ob progi.

1 Viri nevarnosti

Požar predstavlja eno od najpogostejših nevarnosti, katerim je izpostavljena narava. Na večjo ali manjšo požarno ogroženost rastlinske združbe vplivajo predvsem naslednji dejavniki:

- vrsta vegetacije,
- klimatsko-meteorološki pogoji,
- orografske značilnosti,
- hidrografske značilnosti.

Gozdno-gospodarski načrti in požarni načrti Izpostave Zavoda RS za gozdove obravnavajo in evidentirajo na obravnavanem območju vse gozdove kot požarno ogrožene. Pri opredelitvi požarno ogroženih gozdov so prisotni tudi naslednji viri ogrožanja naravnega okolja:

- turistična in rekreacijska funkcija gozdov,
- bližina komunikacij (cesta, železnica),
- bližina naselij.

Po gorljivosti biomase spada večina gozdov v gozdove z lahko gorljivo vegetacijo, pri čemer je gorljivost nestabilna čez celo leto, saj je zelo podvržena vremenskim vplivom.

2 Možni vzroki nastanka požara

Pogosta sušna obdobja, malomarnost kmetov in vrtničarjev ob čiščenju polj in vrtov (ko odpadke nepazljivo zakurijo) ter izletnikov v naravi pa tudi drugi vzroki (iskre z vlakov po železniški progi, odvrženi ogorki iz cestnih vozil in drugo) ob pogosti vetrovnosti pogojujejo veliko požarno ogroženost naravnega okolja in gozdov na območju Mestne občine Koper. Srečujemo, pa se tudi z primeri podtaknjenih požarov, ki se občasno pojavljajo na različnih območjih občine. Do požara lahko pride tudi v sosednjih občinah in državah in se razširi na območje Mestne občine Koper.

Požare v naravnem okolju lahko povzročijo:

- naravni pojavi (strela, statični samovžig in samovžig),
- človek in tehnične naprave (z iskrenjem – vlaki, segrevanjem ali ognjem direktno ali indirektno, odprta kurišča, ki jih razpiha veter, namerni požigi).
- dela v kmetijstvu in gozdarstvu, s požigi, odmetavanje cigaretnih ogorkov itn.

Najbolj so ogroženi sestoji iglavcev na gornjem (kraškem) območju (Črni kal - Podgorje - Rakitovec) in severno pobočje Hrastoveljske doline, zaradi železniške proge.

3 Verjetnost pojavljanja požarov v naravnem okolju

Obstaja zelo velika verjetnost za požar v naravnem okolju, posebno v sušnih obdobjih, ko se navkljub prepovedi kurjenja v naravnem okolju in kontroli izvajanja te prepovedi stalno pojavljajo požari. Kot najbolj kritično je potrebno izpostaviti permanentno pojavljanje požarov ob železniški progi (odsek Mostičje - Črnotiče). Veliko požarov se pojavi v jeseni in zgodaj spomladi, kot neodgovorno ravnanje posameznih občanov pri čiščenju njiv in kurjenju odpadkov. Ko narava ozeleni je nevarnost se nevarnost zmanjša in je vrjetnost pojavljanja požarov v naravnem okolju zanemarljiva.

4 Vrste, oblike in stopnja ogroženosti :

Ogroženo je naravno okolje, posebno gozdovi iglavcev (bori). V sušnih obdobjih, ko je gorljivost izsušenega rastlinja zelo velika so ogroženi tudi nasadi oljk, sadnega drevja, ponekod pa tudi trte. Ogenj ogroža tudi poljske lope in vikende in ograde z živalmi.

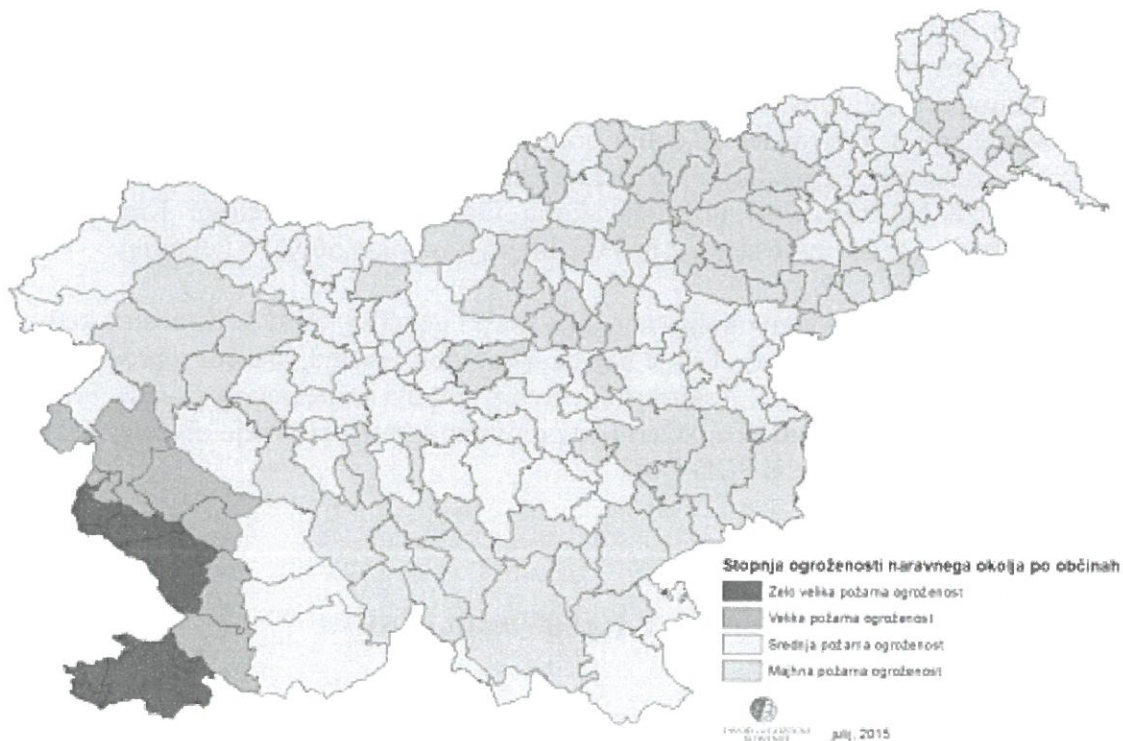
Poznamo naslednje vrste gozdnih požarov:

- **Podtalni požar** se redko pojavlja. O njem govorimo vedno, ko se iz kateregakoli vzroka vžgejo organske snovi pod površino tal. Zaradi pomanjkanja kisika se širi počasi, toda zelo trdovratno, težko ga je zaustaviti. Neodvisen je od hitrosti in smeri vetra. Navadno se pojavi kot posledica neuspele dokončne pogasitve kakšne druge vrste požara, ko snovi v tleh še naprej tlijo, ali pa npr. ob udaru strele med nevihto, ko je vrhnja plast tal

namočena, pod njo pa se vname suhi humusni del. Vedno predstavlja nevarnost za prehod v talni ali vršni požar, saj ga zelo težko opazimo in dokončno zatremo.

- **Talni požar** je najpogostejša vrsta požara. Navadno se vsi požari v gozdu začnejo kot talni požar. O njem govorimo, ko se vžgejo snovi na površini tal, npr. surovi humus, suho listje ali iglice, suhe veje, trava. Širi se relativno hitro na vse strani, odvisno predvsem od hitrosti in smeri vetra. Odvisno od trenutnih klimatskih pogojev lahko dosega zelo velike temperature, od česar je odvisna poškodovanost sestojev. Na poškodovanost vpliva tudi drevesna vrsta (predvsem debelina lubja) in razvojna faza.
- **Vršni požar** je najnevarnejši. Navadno se razvije iz talnega požara in se vedno širi v kombinaciji z njim. O vršnem požaru govorimo, ko požar preide v krošnjne. Ta pojav je pogostejši v mlajših sestojih, kjer imajo drevesa suhe ali žive veje do tal, pri vrstah z obilico smole in eteričnih olj (iglavci) in v sestojih, kjer je veliko lahko gorljivega polnilnega sloja. Ne gori les ampak v glavnem le iglice. Požar se zelo hitro širi, predvsem v odvisnosti od vetra in vedno samo v smeri vetra. Veter lahko prenese goreče veje, storže in podobno več sto metrov naprej, kjer se znova razvije talni ali vršni požar, ki tako zelo hitro osvaja nove površine. Zaradi te značilnosti ga je zelo težko in nevarno gasiti. Zelo redko nastane v starejših razvojnih fazah, vedno pa pusti za seboj popolnoma uničene površine.

V delu Mestne občine Koper, ki zavzema pretežni del površine (14.604 hektarjev), so razmerja skoraj identična kot v celotni Krajevni enoti. Požarno ogroženih gozdov prve stopnje (zelo velika ogroženost) je 9.468 hektarjev in druge stopnje 4.995 hektarjev.

Skladno z matriko tveganja za velik požar v naravnem okolju je mestna občina Koper uvrščena v 5. stopnjo tveganja (razred ogroženosti) – zelo velika ogroženost.

5 Potek in možen obseg požara v naravnem okolju

Eden izmed navedenih možnih povzročiteljev povzroči začetni požar v naravnem okolju. V kolikor je požar pravočasno opažen in intervencija hitra je le ta hitro lokaliziran in pogašen. V primeru poznega opazanja požara, (ki ima za posledico pozno intervencijo), nastalem v sušnem obdobje (v času trajanja velike oziroma zelo velike požarne ogroženosti naravnega okolja), na težko dostopnem terenu in ga spremlja močan veter (burja, jugo), lahko le ta doseže katastrofalne razsežnosti.

6 Ogroženi prebivalci, živali, premoženje in kulturna dediščina

Poraži v naravnem okolju ogrožajo ljudi, domače in gozdne živali, nasade, gozdove in stavbe, ki jih zajamejo.

V Krajevni enoti Koper sta od štirih stopenj požarne ogroženosti določeni le prvi dve, zelo velika in velika požarna ogroženost. Prva stopnja zavzema 10.183 hektarjev gozda, od česar 7.261 hektarjev zavzemajo listnati gozdovi puhavca in črnega gabra na apnencu in toplih rastiščih fliša. Preostalo površino gozdov s prvo stopnjo ogroženosti pokrivajo borovi gozdovi na apnencu in flišu (2251 hektarjev), večina varovalnih gozdov (607 hektarjev) in polovica gozdnih rezervatov (64 hektarjev). Druga stopnja požarne ogroženosti zavzema površino 3961 hektarjev. Skoraj v celoti jo pokrivajo gozdovi listavcev, predvsem gradna na boljših rastiščih fliša (3834 hektarjev). Preostanek si delijo borovi gozdovi na flišu (29), varovalni gozdovi (46) in gozdni rezervati (52 hektarjev). V delu Mestne občine Koper, ki zavzema pretežni del površine (12.522 hektarjev), so razmerja skoraj identična kot v celotni Krajevni enoti. Požarno ogroženih gozdov prve stopnje je 7332 in druge stopnje 5608,76 hektarjev.

Največje nevarnosti v naravnem okolju pomenijo kraški gozdovi I in II nevarnostne kategorije (zelo velika in velika ogroženost). Teh je največ na obrobju občine, in sicer v predelih naselij Črni kal - Dol, Podgorje, Zazid, Rakitovec, Movraž, Gradin in nekaterih drugih. Pri analizi nevarnosti in statističnih podatkih o požarih pa predvsem izstopa področje ob železniški progi Podpeč - Rižana (požarni okoliš PGD Dol).

7 Verjetne posledice požara v naravnem okolju

Posledice požarov v naravnem okolju so škoda na kmetijskih površinah in biološka škoda zaradi požganega in degradiranega gozda ter drugega okolja, posredno je prisotna tudi druga škoda zaradi manjkajoče zaščitne funkcije gozdnega in drugega rastlinja.

Učinki požarov na ljudi, zgradbe in okolje so pogojeni z obsegom in vrsto požara. V naravnem okolju velikih nevarnosti za posameznike ni, nevarnost pa pomeni možnost prenosa požara v urbano okolje ter katastrofalni požari na velikih površinah – požari, ki zajamejo več kot 100 ha površine. Tu so vidne predvsem posledice na ekološkem sistemu naravnega okolja

ter kvarnih vplivih pogorelih površin na klimo v zaledju občine. Povzročijo pa lahko tudi večjo škodo na trajnih kmetijskih nasadih.

Posledice gozdnih požarov so odvisne od tipa gozdnega požara, vrste in oblike gozda, časa nastanka in trajanja požara, velikosti pogorele površine in ekološke ranljivosti območja požara.

Najnevarnejši so vršni požari, ki prizadenejo drevesa od tal do vrha krošnje. Poleg dreves in lesne mase je pri vršnih požarih razvrednoteno in celo uničeno rastišče in večina funkcij gozda. Okrnjene ali onemogočene so ekološke, socialne in gospodarske funkcije gozda. Sestojke, ki jih je poškodoval vršni požar, je treba posekati in obnoviti. Obnova je potrebna predvsem zaradi zagotavljanja funkcij gozda, ki naj bi jih ta, po požaru, ponovno začel opravljati v najkrajšem možnem času. S kasnitvijo pri poseku poškodovanih in odmrlih dreves, izgubimo še tisto lesno maso, ki bi jo bilo, po požaru, koristno uporabiti.

8 Verjetnost nastanka verižne nesreče

V naravnem okolju se lahko kot posledice požara pojavijo motnje v cestnem in železniškem prometu ter prekinitve električne oskrbe in telefonskih povezav.

Požar v naravnem okolju lahko povzroči naslednje verižne nesreče:

- eksplozije neeksploziranih ubojnih sredstev (NUS),
- nastanek ekološke nesreče,
- razširitev požara v naselje,
- požar na objektih (stanovanjski, gospodarski),
- razširitev požara na infrastrukturne objekte (daljnovodi, plinovodi...),
- onemogočen dostop do vodnih zajetij in črpališč,
- prometne nesreče (zaradi širjenja dima, izvajanja intervencije...),
- požar na objektih in območjih kulturne dediščine,
- drugo.

Ocenjuje se, da je verjetnost oziroma možnost nastanka verižne nesreče zelo majhna.

9 Možnost predvidevanja požara

Požare v naravi je možno predvidevati predvsem v sušnih obdobjih, ko je rastlinje zelo vnetljivo. Ker so požari v naravnem okolju predvsem posledica človekove dejavnosti in njegovih napak, v naprej ni mogoče natančno krajevno in časovno locirati nastanek požara in njegovo širjenje.

10 Koncept zaščite, reševanja in pomoči ter odziva na požar v naravi

Koncept odziva ob požaru v naravnem okolju ali grozdu požarov v naravnem okolju je odvisen od velikosti in pričakovanih posledic, ki jih povzroči požar v naravnem okolju. Pri posredovanju ob požarih v naravi pa je največkrat potrebno zagotoviti večje število gasilcev, ker so ti požari površinsko zelo razprostranjeni.

Za primer velikega in zelo velikega požara v naravnem okolju je poleg občinskega načrta zaščite in reševanja potrebno izdelati tudi regijski in državni načrt zaščite in reševanja zavelike požara v naravnem okolju.

11 Smernice za zmanjšanje tveganja za nastanek požarov v naravnem okolju

Na podlagi ocene ogroženosti so v nadaljevanju podane smernice za zmanjšanje tveganja za nastanek požarov v naravnem okolju.

Smernice za zmanjšanje nevarnosti za nastanek požarov v naravnem okolju:

- Skladno z občinskim odlokom je potrebno dosledno upoštevati prijavljanja kurjenja v naravnem okolju ter prepoved kurjenja v bivalnem okolju. Glede omejitev pri kurjenju je potrebno redno izvajati nadzor.
- Ob železniški progi je potrebno dosledno izvajati preventivne protipožarne ukrepe.

Smernice za zmanjšanje ranljivosti pred požari v naravnem okolju:

- V naravnem okolju je potrebno urejati in vzdrževati protipožarne poti in protipožarne preseke v gozdovih.

Smernice za povečanje pripravljenosti na požare v naravnem okolju:

- Vzpostaviti celovit in učinkovit sistem opazovanja, obveščanja in javnega alarmiranja ob nevarnostih požarov. O razglasu o povečane požarne ogroženosti skupaj z navodili za ravnanje se dosledno obvešča prebivalce preko javnih medijev. Preučiti možnost vzpostavitve opazovalne službe oziroma opazovalnega sistema s katerim bi lahko dežurni gasilec na Gasilski brigadi Koper lahko spremljal dogajanje na območju občine.
- Načrt zaščite in reševanja ob požarih je potrebno redno preverjati in vzdrževati ustrezen nivo pripravljenosti vseh služb.
- Priporoča se zagotovitev intervencijskega železniškega vagona z ustrežno potrebno intervencijsko opremo in usposobitev interventne skupine gasilcev za posredovanje ob požarih ob železniški progi.
- Izvajalci gasilske javne službe skupaj z občino, zlasti v mesecu oktobru (mesec protipožarne varnosti), organizirajo preventivne akcije ter seznanjanje prebivalcev z ukrepi ob požarih.

Zaključek

Preventiva je najučinkovitejša obramba pred požari. Preventivni ukrepi za varstvo pred požarom, ki jih izvajajo lastniki oziroma upravljavci gozda in drugih zemljišč ter občina in država so predvsem naslednji:

- redno odstranjevanje suhih organskih materialov;
- vzdrževanje prehodnosti prevoznih poti;
- čiščenje požarnovarnostnih pasov in gradnja požarnih zidov ob železniških progah, daljnovodih, plinovodih;
- graditev in vzdrževanje protipožarnih presek, vodnih zbiralnikov in drugih tehničnih objektov;
- vzdrževanje požarno varnostnih pasov med objekti in gozdom;
- določitev pristajalnih mest za helikopterje in mest za zajemanje vode v prostorskih dokumentih lokalnih skupnosti.

O velikem in zelo velikem požaru v naravnem okolju govorimo, ko je takega obsega, da je za njegovo obvladovanje in nadzor treba uporabiti posebne ukrepe, sile in sredstva. Za obvladovanje velikega in zelo velikega požara v naravnem okolju je največkrat potrebna gasilska intervencija, v kateri sodelujejo poleg gasilskih enot in drugih zmogljivosti občine ali več občin, še gasilske enote sosednjih občin in iz drugih regij. Na osnovi te ocene ogroženosti se izdelata občinski, regijski in državni načrt zaščite in reševanja ob velikem požaru v naravnem okolju.

Če upoštevamo le katastrske občine z več kot pet požari v zadnjih desetih letih, so največje težave na vrhu Kraškega roba v k.o. Črnotiče, Podpeč in Socerb. Nižje v k.o. Črni kal, Loka, Movraž in Sočerga, kjer je povprečna površina požara še vedno velika. Razlika je morda tudi posledica različnih matičnih podlag, apnenca in fliša, na katerih uspeva različno rastje. Druga skupina k.o., s povečano površino povprečnega požara, se nahaja v zaledju Slovenske Istre: Truške, Pregara, Gradin, Koštabona. Vsem naštetim katastrskim občinam je skupno, da so oddaljene od Kopra, kjer je poklicna gasilska brigada, ki je prva aktivirana za gašenje požarov v naravnem okolju. Istočasno ali takoj za JZ GB Koper je aktivirano lokalno gasilsko društvo. Vsak požar v požarno zelo ogroženem naravnem okolju se potencialno lahko razvije v požar velikih razsežnosti. To se lahko prepreči le s hitro intervencijo na mestu požara, kar bi zagotovili s stalno razpoložljivostjo zadostnega števila gasilcev za zadušitev požara v začetni fazi. Najbolj neugoden čas za nastanek požara v naravnem okolju je dopoldne, ko so prostovoljni gasilci večinoma v službah, poklicnih gasilcev, s sedežem v Kopru, pa je premalo za pokrivanje celotnega prostora in zagotavljanje učinkovitega odziva na gašenje začetnega požara. Tudi za zagotavljanje potrebne gasilske straže na požaru primanjkuje gasilcev.

Največje nevarnosti v naravnem okolju pomenijo kraški gozdovi I. in II. nevarnostne kategorije (zelo velika in velika ogroženost). Teh je največ na obrobju občine. Pri analizi nevarnosti in statističnih podatkih o požarih pa predvsem izstopa področje ob železniški progi Podpeč - Rižana (požarni okoliš PGD Dol).

V naravnem okolju velikih nevarnosti za posameznike ni, nevarnost pa pomeni možnost prenosa požara v urbano okolje ter zelo veliki požari na velikih površinah – požari, ki zajamejo več kot 100 ha površine. Tu so vidne predvsem posledice na ekološkem sistemu naravnega okolja ter kvarnih vplivih pogorelih površin na klimo v zaledju občine. Povzročijo pa lahko tudi večjo škodo na trajnih kmetijskih nasadih.

